

Mi ma az ifjúság?

A 2018-as püspöki szinódus ifjúságfogalma a társadalomtudományok tükrében

KISNÉMET FÜLÖP OSB

Abstract

This article aims to explore the concept of youth and the current characterisation of the age group 16 to 29 years on the basis of the 2018 Synod on Young People and Pope Francis's post-synodal Apostolic Exhortation *Christus Vivit*. After examining the life-situation of young people, it brings into dialogue current results of the social sciences and Church understanding and aims to give a clearer and more elaborate picture of the young generation of our time as an indispensable aid in the process of pastoral planning. The conceptual framework of our analysis is given by the sociological idea of new silent generation and the psychological notion of emerging adulthood applied to the actual situation of Hungarian youth.

Keywords: *youth, synod, Christus vivit, new silent generation, emerging adulthood.*

Kulcsszavak: *ifjúság, szinódus, Christus vivit, új csendes generáció, készülődő felnőtté válás.*

Egy Ferenc pápával készült interjúkötetben arról olvashatunk, hogy Róma püspöke szerint, ha az ifjúság fogalmát használjuk, akkor öntudatlanul is az ifjúság „mítoszaira” gondolunk, éppen ezért ő sokkal inkább szeret konkrét élethelyzetekben élő fiatalokról beszélni az ifjúság „kaszosított” kategóriája helyett.¹ A 2018-as XV. Rendes Püspöki Szinódus záródokumentuma is megjegyezte, hogy a fiatalok „sokfélék”, sőt egyes országokon belül is „fiatalságokról”

KISNÉMET FÜLÖP bencés egyszerű fogadalmas szerzetes Pannonhalmán, szociológus, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola teológia szakos hallgatója; fulop@osb.hu

¹ A tanulmány megírásához nyújtott segítségéért köszönettel tartozom Elekes Szendének, aki témafelvetésemtől kezdve inspirálta és támogatta munkámat. Hálas vagyok továbbá

érdemes beszélni, amikor a 16–29 éves korosztályt próbáljuk megragadni.² Fontos tehát a fiatalok helyzetének kontextuális vizsgálata, ám egy színódus utáni apostoli buzdítás nem térhet ki a különböző situációk precíz felvázolására, ahogyan arra a pápa is utalt a *Christus vivit* kezdetű dokumentumban. Helyette a fiatalok néhány „jellemvonását” fogalmazta meg,³ amelyek iránymutatásul szolgálnak a pasztoráció és a kísérés konkrét lehetőségeinek megfogalmazásához.

Tanulmányomban arra vállalkozom, hogy a Ferenc pápa által megfogalmazott fiatalokról – és nem csak a vallásos fiatalokról – szóló jellemvonásokat párbeszédbe hozzam a hazai recens társadalomtudományi diskurzus főbb megállapításaival, számba véve a szociológia és a pszichológia vonatkozó kutatási eredményeit. Elsősorban nem az egyes ifjúsági élethelyzeteket és életfeladatokat tekintem át a buzdítás tükrében (pl. családalapítás, munkavállalás), hanem a pápa fiatalokról alkotott/álmodott képét vetem össze mindazokkal a konkrét kutatási eredményeken alapuló elméletekkel és kategóriákkal, amelyek a magyar fiatalok helyzetét napjainkban próbálják megragadni. A választott két fő elemzési keretet az új csendes generáció szociológiai, illetve a készülődő felnőtté válás pszichológiai fogalmában határozom meg. Ezen elméletek ismeretése, valamint az összehasonlító vizsgálat elvégzése előtt összefoglalom azt a több éves folyamatot, amely a 2018-as színódushoz és a 2019 márciusában kiadott apostoli buzdításhoz vezetett.⁴ A magyar fiatalok életének ábrázolásához – mintegy függelékként – a vallásosságra vonatkozó eredményeket vetem össze Ferenc pápa megállapításaival. Munkám annak hangsúlyozásához kíván adalékul szolgálni, hogy „[...] a folyamatosan változó társadalmi összefüggések

Birizsló Lőrincnek és Urbán Dávidnak, akik értékes megjegyzéseikkel segítették írásom végső formába öntését.

ANTONIO SPADARO: *Giovani che „volano con i piedi”*. Analisi dell’Esortazione apostolica „Christus vivit” di papa Francesco, *La Civiltà Cattolica* 171 (2019/7) 3–17. A gondolatot a pápa megismétli a *Christus vivit* kezdetű apostoli buzdításában.

² *A fiatalok, a hit és a hivatásválasztás. A XV. Rendes Püspöki színódus (2018. október 3–27.) záródokumentuma*, Szent István Társulat, Budapest, 2019, 10 (a továbbiakban: ZD).

³ FERENC PÁPA: *Christus vivit kezdetű színódus utáni apostoli buzdítása a fiatalokhoz és Isten egész népéhez*, Szent István Társulat, 2019, 70 (a továbbiakban: CV).

⁴ Ezt nem pusztán azért tartom fontosnak, mert az ifjúságról való egyházi gondolkodás napjainkban éppen a színódusi folyamat változásainak fényében alakul át – ahogyan erre az általam feldolgozott reflexiók is utalnak –, hanem mert úgy tűnik, ezzel a magyar nyelvű teológiai recepció mindeddig még adós maradt.

és új kihívások a helyzet állandó elemzését kívánják meg és a pasztorációs kritériumok, célok újragondolását teszik szükségessé.”⁵

I. A SZINÓDUSI FOLYAMAT

A 2018 októberére időzített rendes püspöki szinódus témáját Ferenc pápa 2016 októberében jelentette be, így két év állt rendelkezésre, hogy a fiatalokról, a hitről és a hivatásválasztásról szóló tanácskozást előkészítsék. 2017. január 13-án a Szentszék publikálta a szinódust előkészítő dokumentumot, amelyben elsősorban a helyi egyházakat hívták meg arra, hogy információkat osszanak meg a szinódusi titkársággal országuk fiataljainak helyzetéről. Ugyanezen a napon Ferenc pápa fiataloknak címzett levelében meghívta őket a szinódust előkészítő folyamatban való részvételre, hangsúlyozva, hogy egy jobb világ épülhet a fiatalok erőfeszítésein, változást kívánó magatartásán és nagylelkűségén keresztül.⁶

1.1. A fiatalok élete mint „teológiai hely”

Az előkészítő dokumentumot elemezve José Luis Moral szalézi pasztorálteológus felhívta a figyelmet arra, hogy az ifjúságot körülvevő világ leírásakor nem szabad a veszteségek korszakaként kategorizálni korunk negatív tendenciáit. Ehhez társul az a szemlélet, hogy a mai fiatalokat hátrányos helyzetben látjuk, vagy egy veszélyeztetett társadalmi csoport tagjaiként definiáljuk. Szükséges a mai társadalmak és bennük a fiatalok helyzetének számba vétele, de ezt ne a múlt konjunkturálisnak ítélt szakaszaiból vezessük le, hanem korunk sajátos diverzitása és pluralitása mentén vizsgáljuk. E módszerrel a fiatalokra többé már nem statikus kategóriaként tekintünk, hanem a fiatalok életével találkozva fellelhetjük az egyén „új arcát”, amelyet napjainkban az autonómia, a szabadság, az egyenlőség, a kritikusság, az ellentmondások felfedezésének magatartása és az intézményekkel szembeni bizalmatlanság jelöl.⁷ Szükséges

⁵ GENG NOÉMI: Megnyitni a fiatalság kapuit, *Studia Theologica Transsylvaniensia* 22 (2019/2) 141–159, 158.

⁶ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People: From Preparatory Document to Apostolic Exhortation *Christus Vivit*, *Bogoslovska smotra* 89 (2019/5) 1065–1081, 1066.

⁷ JOSÉ LUIS MORAL: Sinodo sui giovani senza pastorale giovanile? Esercizio di «sospetto critico» a partire dal «documento preparatorio», *Catechetica ed Educazione* 3 (2018/1) 133–151, 136–137.

tehát az új generáció meghallgatása, amely az első feltétele a fiatalság megértésének: mellettük állva, együttérzéssel szemlélve őket tud az egyház segítségükre lenni. Többé már nem a fiatalokról, hanem a fiatalokkal együtt készülnek el a pasztorális tervek, amelyhez szükséges kritérium az identitásukkal való konfrontáció és a sajátos nézőpontjukból eredő vizsgálat.⁸

Az előkészítő dokumentum tehát azt tűzte ki célul, hogy a helyi egyházakat bátorítsa a fiatalok megkérdezésére saját életükről, társadalmi és egyházi közösségeikhez fűződő kapcsolataikról. Ez egyrészt annak felismeréséből fakadt, hogy a fiatalok készséget mutatnak olyan folyamatokban való részvételre, amelyben saját identitásuk formálódását ismerhetik fel. Mindezt ráadásul olyan környezetben tehetik meg, ahol ellenérzéseik kifejezésére is tér nyílhat.⁹ Másrészt egy sajátos metódus alkalmazására nyílt alkalom, amelynek kidolgozása Joseph Cardijn belga bíboros tevékenységéhez kötődik, és amely a II. Vatikáni Zsinat óta megfigyelhető az egyházi döntéshozatalban: a *seeing, judging, acting* triász. Ennek lényege, hogy először megtapasztaljuk, megfigyeljük és összegyűjtjük az adott szituációra vonatkozó „adatokat” (*seeing*), amelyeket társadalmi analízisre és teológiai reflexióra bocsátunk (*judging*), végül pedig a konkrét cselekvések irányát és formáit határozzuk meg (*acting*).¹⁰

A fiataloknak a színódusi folyamatba való bevonása az előkészítő szakaszban lett a leginkább kiterjesztve azzal, hogy lehetőségük nyílt egy online kérdőív kitöltésére. Világszerte 220000 fiatal válasza érkeztek be, több mint fele Európából és a 16–19 éves korosztály köréből. A vallási és egyházi kötődés tekintetében fontos szempont volt, hogy a kitöltők háromnegyedét kitevő egyházas és vallásos fiatalok mellett szűk ötödük nem rendelkeztett egyházi kapcsolattal, így a vallási közösségen kívüliek hangja is megjelent az eredményekben.¹¹ 2017 novembere és 2018 januárja között a magyar fiatalok is kitölthették a kérdőívet, amelyre 3337 válasz érkezett be, amelyek négyötöde tartozott a 15–29 éves korosztályhoz.¹² A további kapcsolódás lehetőségei közé tartozott a 2018 márciusában Rómában rendezett előszínódusi találkozó, amelyen 350

⁸ Moral gondolatait idézi: RUŽICA RAZUM – BLAŽENKA VALENTINA MANDARIĆ: Young People, Faith, Spirituality, Ecclesiality, *Bogoslovska smotra* 89 (2019/5) 1083–1108, 1088–1089.

⁹ AMABILIS JURIC: Jugendliche und geistliche Begleitung: die Gestalt des Begleiters, *Bogoslovska smotra* 89 (2019/5) 1129–1147, 1133.

¹⁰ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People, i. m., 1067–1069.

¹¹ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People, i. m., 1070.

¹² ROSTA GERGELY – GÁBOR MIKLÓS: Fiatalok és egyházkép, *Vigilia* 84 (2019/4) 257–264, 258–259.

jelenlévő, és 15000 online csatlakozó fiatal vett részt: a plenáris ülések mellett 22 szekcióban és nyelvi csoportokban folyhatott a dialógus az ifjúság helyzetéről. Mindezek fényében publikálták 2018. június 19-én a szinódus munkadokumentumát (*Instrumentum laboris*), amelyet az év májusában fogadott el a szinódusi titkárság.¹³

1.2. A püspöki szinódus és az apostoli buzdítás

A 2018 októberében megtartott püspöki szinóduson 267 szavazó püspök vett részt, és a megfigyelők között 36 fiatal volt a tanácskozások részese. A záródokumentum 167 pontja mind megkapta a szükséges többséget, néhány pontot érintően azonban lényegesebb volt a véleménykülönbség: ezek témái jellemzően a szinódusi folyamatra és a szexualitással összefüggő kérdésekre reflektáltak. A mai fiatalok helyzetének vizsgálatakor a migráció és a digitális kultúra témái kaptak hangsúlyt a szinóduson, kiegészülve az egyházi személyek által elkövetett visszaélések fájdalmas valóságával. A pasztorális kérdések közül pedig a hivatáshoz kapcsolódó megkülönböztetés és a megkülönböztetés kísérésének kérdései kerültek előtérbe. A hivatás tágas fogalma és legalább három dimenziója került megfogalmazásra: Isten hangjának személyes elfogadása, meghívás az egyházi életben való részvételre, valamint az élethivatás megkülönböztetése.¹⁴ A szinódusi hangulatot Oswald Gracías mumbai érsek úgy fogalmazta meg, hogy „a fiatalok valóban úgy vettek részt a folyamatokban, ahogyan fiatalokhoz illik”: „[...] kiabáltak, örültek, érezhető volt a jelenlétük. Nem voltak gátlásaik, amikor arról beszéltek, ami fontos nekik. Folyamatosan azt kérték tőlü[n]k, hogy hallgassuk meg őket, vegyük komolyan őket, és szegődjünk társul melléjük.”¹⁵

A szinódus és a szinódusi folyamat értékelésekor többen is megállapították, hogy úgy tekintenek arra, mint a szinodális út egy lehetséges megvalósulási formájára az egyházban, amelynek kívánalma már a II. Vatikáni Zsinaton is megfogalmazódott. Nem mellékes hatás ebben a kérdésben Ferenc pápa tapasztalata, amelyet a latin-amerikai püspöki karok kontinentális szinódusain szerzett. Az ifjúsági szinóduson és az azt előkészítő időszakban alkalmazott módszerek – a helyi egyházakban zajló utófolyamatokkal együtt – a szinodális modelltévé, valamint az egyházi élet minden szintjén gyakorolt mintájává

¹³ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People, i. m., 1070–1071.

¹⁴ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People, i. m., 1074–1077.

¹⁵ GERARD O’CONNELL: Az ifjúsági szinódus fejleményei, *Vigilia* 84 (2019/4) 304–305, 305.

válhatnak.¹⁶ Kießig szerint az ifjúsági szinódus lépései mintegy „kanonizálva” lettek a 2018. szeptember 15-én kiadott *Episcopalis communio* kezdetű apostoli konstitúcióval, amely a püspöki szinódus intézményének adott megújított strukturális keretet.¹⁷

A szinódus záródokumentumára alapozott *Christus vivit* kezdetű apostoli buzdítást 2019. március 25-én Loretóban írta alá Ferenc pápa. Róma püspökének fiatalokhoz intézett beszédeit és a dokumentumot vizsgálva – Geng Noémi következtetése szerint – azok továbbviszik a zsinati tanítást, különösen is a *Gaudium et spes* kezdetű lelkipásztori konstitúciót; ugyanakkor az idők jeleit fürkészve új utakat mutatnak be. A pápai megnyilatkozások bátorítják a fiatalokat a magas eszmék melletti kitartásra és az ezekért való kiállásra, és sürgetik, hogy a fiatalok ne zárkózzanak magukba, hanem szavukat felemelve küzdjenek az általuk fontosnak tartott értékekért.¹⁸ A 299 pontból álló buzdítás már terjedelmében jelzi a téma horderejét a pápa számára, aki azt kilenc fejezetre tagolta: az első két biblikus szakasz után következő négy fejezet bemutatja a fiatalok valóságát a mai világban, majd egy pasztorális szakasz után két fejezetben a hivatás és a megkülönböztetés témáit járja körül Ferenc pápa. Vizsgálatom középpontjában az ötödik fejezet megállapításai állnak, így eltekintek az egész dokumentum részletes bemutatásától, amely a maga teljességében is további elemzés tárgya lehet.

2. FIATALOK A MAI MAGYARORSZÁGON

A mai fiatalok élethelyzetének interdiszciplináris megközelítésére ismerünk példát a hazai szakirodalomban, ha a teológia és a társadalomtudományok együttműködésére gondolunk,¹⁹ ugyanakkor úgy látom, hogy ez a szemlélet még nem vált bevett gyakorlattá a kutatásokban. A szinódusi folyamat különböző dokumentumai utalnak például a *NEET* (*not in education, employment*

¹⁶ ANA THEA FILIPOVIĆ: Neu lernen Kirche zu sein: Synodalität im Kontext der Jugendsynode, *Bogoslovska smotra* 89 (2019/5) 1109–1128, 1126–1127.

¹⁷ SEBASTIAN KIESSIG: Synod of Bishops on Young People, i. m., 1080.

¹⁸ NOÉMI GENG: Das Nachsynodale Apostolische Schreiben „Christus vivit“ als eine gegenwärtige Verwirklichung der dialogischen Ziele des Zweiten Vatikanischen Konzils, *Studia Universitatis Babe-Bolyai – Theologia Catholica Latina* 65 (2020/1) 66–77.

¹⁹ Például: TÖZSÉR ENDRE (szerk.): *Hít és élet a felnőttkor küszöbén*, Új Ember, Budapest, 2006.

or training) fiatalok fogalmára,²⁰ vagy a már idézett szinódusi reflexiók is többféle meghatározással élnek az ifjúsági életszakasz bemutatásakor.²¹ Napjaink magyar fiataljainak bemutatásakor két fogalmi keretre támaszkodom: a 2000 óta négyévente folytatott ifjúságszociológiai kutatások legutóbbi eredményei alapján megalkotott új csendes generáció paradigmájára, valamint a készülődő felnőtté válás pszichológiai elméletére, amely egyre inkább alapul szolgál az elmúlt évek elemzéseiben.

2.1. Új csendes generáció

A rendszerváltás utáni években a szociológusok a magyar fiatalok helyzetét a társadalmi átmenet fényében vizsgálták: a nyugat-európai oktatási expanzió (és modernizáció) késleltetett megérkezésének hatását próbálták megragadni az átmeneti és iskolai ifjúsági életszakasz megkülönböztetésével. Az előbbi esetben az ifjú évek pusztán a szakma megszerzésére szolgálnak, és ehhez járul a korai családalapítás és gyermekvállalás. Az iskolai ifjúsági életszakasz felfogása már számolt a tanulmányokkal töltött idő meghosszabbodásával, amely így egy jóval önállóbb periódus képét rajzolta meg.²² A nagy életdöntések kitolódását jelzi a posztadoleszcens kifejezés is: az ebben az életszakaszban lévő új ifjúsági periódus lényegében a fentebb jelzett társadalmi átmenetnek az eredménye, amely a mentalitás megváltozását is magában hordozza.²³

Egy további megközelítés a már említett országos ifjúsági felmérés eredményeit elemezte, és kutatása középpontjába a biológiai, pszichológiai és szociális/társadalmi érettség vizsgált dimenzióinak együttjárását, illetve egymástól való elcsúszását állította. A 2012-es kutatás alapján a magyarországi 15–29 éves fiatalok harmada gyermeknek (egyik aspektusból sem érett) és serdülőnek (csak biológiailag érett) tekinthető, negyede fiatal felnőttnek (biológiai és pszichológiai értelemben érett), további bő ötöde felnőttnek (minden szempontból

²⁰ Lásd BOKÁNYI ZITA – SZABÓ ÁKOS: NEET-fiatalok, *Kapocs* 14 (2015/1) 28–39.

²¹ Lásd RUŽICA RAZUM – BLAŽENKA VALENTINA MANDARIĆ: Young People, Faith, Spirituality, Ecclesiality, i. m., 1084–1089.

²² NAGY ÁDÁM – TIBORI Tímea: Narratívák hálójában: az ifjúság megismerési és értelmezési kísérletei a rendszerváltástól napjainkig, in Székely Levente (szerk.): *Negyedszázad. Magyar Ifjúság 2012*, Juvenis Ifjúságsszakmai Műhely – ISZT Alapítvány – Excenter Kutatóközpont – Új Ifjúsági Szemle Alapítvány, Budapest, 2016, 400–434, 401–402.

²³ Lásd erről részletesen SOMLAI PÉTER: A posztadoleszcensnek kora. Bevezetés, in Somlai Péter (szerk.): *Új ifjúság. Szociológiai tanulmányok a posztadoleszcensekről*, Napvilág, Budapest, 2007, 9–43.

érett), és szűk ötödük formabontó kategóriát képezett (többségében olyan fiatalok, akik biológiai és társadalmi szempontokból érettnek, pszichológiai perspektívából azonban éretlennek tekinthetők).²⁴ A 2016-os kutatási eredmények hasonló képet mutattak, azonban jól látszódott az érettek csökkenő aránya minden érettségi dimenzióban, valamint a felnőttek arányának redukálódása a formabontó formák javára.²⁵

William Strauss és Neil Howe elméletét használta fel Székely Levente a csendes generáció fogalmának hazai viszonyokra történő alkalmazásával. Az amerikai kutatók szerint nagyjából húszévente a generációk ciklikus váltakozása figyelhető meg, amelynek lényege, hogy dominánsabb és visszahúzódbb nemzedékek követik egymást. Mindezt azonban meghatározzák a társadalmi hangulat fordulatai (csúcsidőszakok, ébredések, felbomlások és krízisek), valamint a nemzedékekben megjelenő „archetípusok” (próféta, nomád, hős, művész). Elemzésükben a 2000-es évek elejétől született generációt új csendes generációnak nevezték: Székely szerint azonban a rendszerváltás krízise miatt Magyarországon ez a generáció egy évtizeddel korábban születettekre vonatkozatható, amely így átfogóan képes megragadni a magyar fiatalok összetett helyzetét. Miben is áll a mai magyar fiatalok „csendessége” a 2012-es adatok alapján? A különböző szocializációs közegeket vizsgálva (család, iskola és munkahely, szabadidős terek) összességében elmondható, hogy a fiatalokat a konformitás, a bizonytalanság és a passzivitás növekedése jellemzi (a korábbi kutatási hullámokhoz képest). A fiatalok konkrét élethelyzetei az alábbi folyamatokban ragadhatók meg: szülőkről való leválás és a családalapítás elmaradása és a párkapcsolatok létesítésének csökkenő intenzitása, a továbbtanulással kapcsolatos bizonytalanságok fokozódása, az iskolai életút széttöredezettsége, továbbá az elhelyezkedéshez szükséges idő megnövekedése, valamint a szabadidő többnyire otthoni és nem aktív eltöltésének fokozódása, illetve digitális térre való korlátozódása, végül a társasági élet és a civil aktivitás hiánya.²⁶ A 2016-os adatok alapvetően nem rajzolták át az ifjúság képét ebben az értelmezési keretben: a válaszadási hajlandóság növekedésével és a bizonytalanabb válaszlehetőségek

²⁴ NAGY ÁDÁM: Az ifjúsági korosztályok meghatározásának egyéni életúton alapuló paradigmája, in Székely Levente (szerk.): *Magyar Ifjúság 2012. Tanulmánykötet*, Kutatópont, Budapest, 2013, 38–52.

²⁵ SZÉKELY LEVENTE: Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, in Székely Levente (szerk.): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, Kutatópont Kft. – Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft., Budapest, 2018, 41–74, 61–65.

²⁶ SZÉKELY LEVENTE: Az új csendes generáció, in Nagy Ádám – Székely Levente (szerk.): *Másodkézből. Magyar Ifjúság 2012*, ISZT Alapítvány – Kutatópont, Budapest, 2014, 9–28.

elkerülésével a határozottabb véleménynyilvánítás volt ugyan megfigyelhető, azonban a „csendesség” mértéke nem csökkent, valamint a különbségek ellenére jellegében továbbra is hasonló maradt az amerikai vizsgálat eredményeihez.²⁷

2.2. Készülődő felnőttiség

Erik Erikson jól ismert pszichoszociális fejlődésmélete szerint a fiatal felnőttkor krízise abban áll, hogy az egyén úgy váljon a különböző társadalmi rendszerek részesévé, hogy a serdülőkorban megküzdött identitásához, értékrendszeréhez hű tudjon maradni. Ugyanakkor erre a „kiérlelt” identitására támaszkodva képessé válik arra, hogy meghitt emberi kapcsolatokba vonódjon be. Jeffrey Jensen Arnett amerikai pszichológus készülődő felnőttiségről (*emerging adulthood*) szóló elmélete²⁸ épít Erikson modelljére, ugyanakkor számba veszi azokat a posztindusztriális társadalmakban észlelhető változásokat, amelyek hatnak a fiatalok pszichoszociális fejlődésére.²⁹ Ezen változásokat már az előző alfejezetben jeleztem: napjaink fiataljai valahol a serdülőkortól való eloldódás (ezzel együtt a szülőkről való leválás) és a felnőtté válás között „lebegnek”. És ez a „köztes” állapot egyszerre jelent ígéretet és fejlődési potenciált magában rejtőt, valamint még nem teljeset és fejlődésben lévő.³⁰

Arnett szerint a 18–25 éves fiatalok legfőbb jellemzője, hogy nincsenek életkorukhoz kötött normatív elvárások, éppen ezért nagyfokú változatosság jellemzi őket. Ez a diverzitás megragadható demográfiai szempontból, de abban is, hogy maguk a fiatalok szubjektíve felnőttnek érzik-e magukat.³¹ Az identitáskeresés szempontjából is különálló szakasznak tekinthető ez a

²⁷ SZÉKELY LEVENTE: Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, i. m., 65–71.

²⁸ Arnett első tanulmányát a témában lásd JEFFREY JENSEN ARNETT: Emerging Adulthood. A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties, *American Psychologist* 55 (2000/5) 469–480.

²⁹ HORNYÁK ÁGNES – URBÁN SZABOLCS: Értelmerkérés és a készülődő felnőttkorban, in Torgyik Judit (szerk.): *Néhány társadalomtudományi kutatás és innováció*, Komárno, International Research Institute, 2018, 181–190, 182–183.

³⁰ LISZNYAI SÁNDOR: Készülődő felnőttiség. Kutatás a fiatalok mentálhigiénés állapota témakörében, in Puskás-Vajda Zsuzsa – Lisznai Sándor (szerk.): *Életszakaszok határán. Közösségi és egyéni tanulási feladatok*, Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, Budapest, 2010, 9–24, 14.

³¹ A magyar fiatalok több mint fele szerint is a szubjektív felnőttiségérzés fontos szempontja a felnőttiségnek, míg az életkort nem tartják relevánsnak. Lásd SZÉKELY LEVENTE: Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, i. m., 64.

periódus, hiszen a párkapcsolati, családi, szakmai és munkahelyi életút alakítása terén egyfajta keresgélés kaphat teret, amely pozitív módon a tapasztalatok gyűjtésében és az önismeret művelésében mutatkozik meg.³² Más kutatók is érveltek a különálló életszakasz megjelölése mellett, hiszen pont ebben a periódusban történnek a későbbi életszakaszokat is meghatározó érési és növekedési folyamatok, továbbá itt történik a legtöbb olyan életesemény, amelyre a fiatal később erőforrásként tud tekinteni.³³ A készülődő felnőtté válás fogalmi kerete a szociológiai kutatásokra is hatással volt, legalábbis a 2010-es évek brit ifjúság-szociológiai diskurzusaira mindenképp.³⁴

A készülődő felnőtté válás mellett rendszerint a kapunyitási krízis (*quarter-life crisis*) fogalmát³⁵ is érintik a hazai elemzések, hiszen ez utóbbi épp annak negatív aspektusát ragadja meg: a keresgélés időszaka ugyanis állandó változással és döntések sorozatával jár együtt, amelyek megkérdőjelezik az identitást és az addigi választásokat. A tanulmányok lezárultával és a munka világába való kilépéssel szorongás, kétségbeesés támadhat a fiatalokban, amelyet felerősítenek a (társadalmi/gazdasági) verseny okozta elvárások.³⁶ Egy szegedi egyetemisták körében végzett kutatás szerint a krízis jeleit mutatják azok a fiatalok, akik a párkapcsolat hiányának nyomásával néznek szembe, illetve anyagi nehézségekkel küzdenek, ugyanakkor a krízis megélése szempontjából szignifikáns nemi különbséget nem regisztráltak a kutatók. A vizsgálati személyeknek az észlelt társas támogatás jelentett segítséget helyzetükben, mind a család, mind a barátok részéről, azonban a kortárs támogatás hatását a fiatalok inkább érzékelték.³⁷

³² ELEKES SZENDE: A felnőtté válás lehetőségei és útvesztői: a „készülődő felnőtté válás” és kapunyitási krízis, *Studia Theologica Transylvaniensia* 20 (2017/1) 53–63, 56–59.

³³ HORNYÁK ÁGNES – URBÁN SZABOLCS: Értelmezés és a készülődő felnőtté válásban, i. m. 184, 188.

³⁴ SZANYI-F. ELEONÓRA: Nemzetközi diskurzusok az ifjúságkutatásban, in Székely Levente (szerk.): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, i. m., 11–38, 29–30.

³⁵ Az első írás a jelenségről: ALEXANDRA ROBBINS – ABBY WILNER: *Quarterlife crisis. The unique challenges of life in your twenties*, Penguin Putnam Inc, New York, 2001.

³⁶ VIDA KATALIN: A kezdődő felnőtté válás és a kapunyitási pánik, in Puskás-Vajda Zsuzsa – Lisznyai Sándor (szerk.): *Ifjúságkutatás és tanácsadás. A pszichológiai tanácsadás tudományos alapjai*, Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, Budapest, 2011, 9–28, 9–11.

³⁷ PRIBÉK ILDIKÓ KATALIN – JÁMBORI SZILVIA: A kapunyitási pánik és az észlelt társas támogatás összefüggésének vizsgálata a szegedi egyetemisták körében, *Magyar Pedagógia* 117 (2017/2) 139–152, 148–150.

2.3. Áttekintés

A pszichoszociális fejlődéstudomány perspektívájából nézve az ifjúsági életszakasz az identitás kiteljesedésének, valamint a felnőtté váló átmenetnek, a felkészülésnek a korszaka. Az ifjú évek pozitív szemlélete a pszichológiában az 1990-es évektől kezdve karakteres irányzattá vált: a fiatalra mint kompetens személyre kezdtek tekinteni, aki képes alakítani kvalitásain, valamint kiaknázni a fejlődési lehetőségeket, továbbá képes ténylegesen hozzájárulni környezetének fejlődéséhez.³⁸ A választási lehetőségek kiszélesedése és a szociális környezet hatása következtében azonban bizonytalanság, elbátortalanodás, sőt szorongás lehet úrrá a fiatalokon. A komplex társadalmi kontextus, valamint Magyarországon a rendszerszintű változás következményei megragadhatóak a fiatalok élethelyzetében, várakozásaiban és cselekvéseiben. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a magyar fiatalok különösen is inkább „bezárkózással”, legalábbis közömbösséggel és passzivitással válaszolnak a társadalmi környezet változásaira.

3. A *CHRISTUS VIVIT* KONTEXTUALIZÁCIÓJA

3.1. Sokféle fiatalság

Az apostoli buzdításban Ferenc pápa a 16–29 éves korosztályt érti ifjúság alatt, ugyanakkor a szinódusi záródokumentum alapján hangsúlyozza, hogy a fiatalokról beszélve egy nem homogén közegre kell gondolnunk. Éppen ezen környezeti és kulturális diverzitás miatt javasolja, hogy a globalitás erősödő tendenciái ellenére „fiatalságokról” beszéljünk a maguk változatosságában (CV 68). Kétféle kontrasztot tart fontosnak hangsúlyozni a dokumentum: egyrészt jelzi a kereszténység többféle jelenlétét a világ országaiban (többségben, kisebbségben vagy üldöztetésben; történelmi múlt vs. friss hajtás), másrészt pedig a társadalmi helyzet tekintetében rávilágít a periféria, a kirekesztés és a kiselejtés veszélyére, amely a fiatalokat sújtja (CV 69).

A megjelölt életszakaszon belüli változatosságra a fentebb jelzett kutatási eredmények során már rávilágítottam: különösen is megfontolandóak lehet-

³⁸ KÖRÖSSY JUDIT: A pozitív fiatalkori fejlődés elmélete és modelljei, *Alkalmazott Pszichológia* 16 (2016/2) 9–18, 9–11.

nek az érettségre vonatkozó eredmények a magyar fiatalok körében, amelyek szerint nagyjából 50–60 százalékuk konzisztens az életkor és a különböző érettségi dimenziók tekintetében.³⁹ 2012-ben a tőkefajtákkal (gazdasági, kulturális, társadalmi) való ellátottság alapján a magyar fiatalok szűk ötöde átlag alatti helyzetben volt,⁴⁰ 2016-ban pedig 15 százalékuk küzdött egyszerre inkább rossz anyagi körülményekkel és pesszimista jövőképpel.⁴¹

3.2. Álmodások és döntések, az érlelődés ideje

A fiatal élethelyzetek fentebb jelzett olykor drámai körülményei ellenére az apostoli buzdítás ötödik fejezete az ifjúsági életszakasz pozitív és optimista képét vázolja fel: szó szerinti értelemben „buzdítás” ez a fiatal generáció számára. Ferenc pápa elődje, VI. Pál nyomán a fiatalságról mint kalandról, kegyelmi időszakról és ajándékról beszél (CV 134), amely önmagában értékes életszakasz, és nem tekinthető pusztán átmeneti időszaknak (CV 135). A személyiség kibontakozásának ez a periódusa tele van álmokkal, az álmok megvalósításáért való küzdelemmel (CV 148), próbálkozásokkal és tapasztalatszerzéssel, amelyek aztán segítenek a konkrét döntések meghozatalában (CV 137). A már említett interjúkötetből idéz a pápa, amikor az ígéret, öröm, erő, remény, szívósság dinamikus fogalmaival beszél a fiatalokról, akik „lábaikkal akarnak repülni” (CV 139; 143). A fiatalság, a nyitottság és a készség együttjárása olyan nyugtalanságot ébreszt a fiatalokban, amelynek segítségével tágasabb horizont nyílik meg az ifjúság előtt, amely felé bátorsággal és felelősséggel érdemes tekinteniük (CV 138). A felelősségvállalás legszembetűnőbb lépése a döntés: elköteleződés szakmai, társadalmi, politikai, párkapcsolati és gyermekvállalási kérdésekben. Ebben rejlik a fiatal életszakasz „varázslatos volta és legnagyobb feladata” (CV 140). A bizonytalanság nehéz pillanataiban pedig ott állnak a fiatalok mellett barátaik, akik az Úr szeretetének vigasztalását tükrözik vissza számukra, és akik által az Isten tisztítja és érleli őket (CV 151). A növekedés és érlelődés pedig testi, szellemi és lelki síkon következik be (CV 158).

³⁹ NAGY ÁDÁM: Az ifjúsági korosztályok meghatározásának egyéni életúton alapuló paradigmája, i. m., 50–51.

⁴⁰ NAGY ÁDÁM: Ifjúsági rétegek 2012, in Székely Levente (szerk.): *Másodkézből. Magyar Ifjúság 2012*, i. m., 29–43.

⁴¹ BOKÁNYI ZITA – GYORGYOVICH MIKLÓS – PILLÓK PÉTER: Rétegek és társadalmi mobilitás a fiatal társadalmi csoportban, in Székely Levente (szerk.): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, i. m., 141–180.

Ferenc pápa szavait a pozitív fiatalkori fejlődés elméleteinek, különösen is a korábban ismertetett készülődő felnőttiség fogalmi keretében ragadhatjuk meg. Ez az életszakasz tehát nem pusztán átmeneti időszak, hanem a fejlődés és a döntések meghozatala érdekében tett próbálkozások, keresgélések önmagában értékes periódusa. Az itt szerzett tapasztalatok és élmények az identitás kibontakozását segítik, és erőforrásul szolgálnak a későbbi életút során. Daniel Jacob Levinson hangsúlyozta az „álmoknak” az egész életút során betöltött szerepét, amelyek serdülőkorban elsősorban nappali „ábrándozásokban” nyilvánulnak meg, míg a felnőttkor felé haladva egyre inkább differenciálódnak. Levinson szerint a fiatal felnőttkor időszakának feladata az álom átformálása, valóságghoz való „igazítása”.⁴² A pápa bátorító szavait tehát megerősítik a fejlődéslelektan felismerései.

Az álmok tematizálása a szociológiai vizsgálatok fényében már nehezebbnek bizonyul, de talán az étellel való elégedettség és az új generáció problématerképének elemzése révén tetten érhetjük a magyar fiatalok helyzetét. 2012-es felmérés szerint közel felük nem küzdött egyéni szinten problémával, bő tizedüket azonban intenzíven sújtották egyéni életükben problémák és konfliktushelyzetek. A leggyakrabban emlegetett sorscsapás a fiatal vagy családja eladósodása, illetve a havonta előálló gazdasági krízisek voltak. A jól-lét többdimenziós vizsgálata pedig arra mutatott rá, hogy bő tizedük rendkívül, további harmaduk pedig inkább kedvezőtlen helyzetben volt.⁴³ 2016-ban a 15–29 éves fiatalok 28 százaléka szerint az anyagi nehézségek és a szegénység, szűk ötöde szerint a bizonytalanság és a kiszámíthatatlan jövő, és további szűk tizedük szerint a céltalanság az ifjúság legégetőbb problémája hazánkban.⁴⁴ Az elemzésekből kitűnik, hogy az anyagi nehézségek, valamint az ezzel kapcsolatos negatív várakozások összefüggésben állnak az elégedettséggel, ami minden bizonnyal megnehezíti az álmok kibontakozását a magyar fiatalok egy jó részének életében.

⁴² DANIEL J. LEVINSON et al.: *The Seasons of a Man's Life*, Ballantine Books, New York, 1978, 91–93.

⁴³ CSIZMADIA ZOLTÁN – TÓTH PÉTER: Egyéni élethelyzetek konfliktusossága és életminőség a fiatalok körében, in Székely Levente (szerk.): *Másodkézből. Magyar Ifjúság 2012*, i. m., 91–111.

⁴⁴ GÁBRITY-MOLNÁR IRÉN – MORVAI TÜNDE: (Kárpát-medencei) Problématerkép – nemzedéki problémák, in Székely Levente (szerk.): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, i. m., 269–313.

3.3. Veszélyek

A fiatalok álmainak nagy ellensége a pápa szerint az aggodás, amely egyrészt jelentkezhet az álmok beteljesülésének késlekedése, másrészt pedig a bizonytalanság és a tévedésektől való félelem miatt (CV 142). Az igazán nagy csapdahelyzetet azonban a döntések elodázása és a döntésképtelenség magatartása okozza (CV 140), amelyet a már említett aggodás mellett, a panaszkodás és a tehetetlenség érzése generál (CV 141). A pápa talán legmarkánsabb felszólítása a fiatalok felé így hangzik:

„Fiatalok, ne mondjatok le arról, ami a legjobb a fiatalságtokban, ne erkélyről szemléljétek az életet! Ne tévesszétek össze a boldogságot egy heverővel, és ne töltsétek egész életeteket egy heverőn a képernyő előtt. De ne korlátozzátok magatokat egy elhagyott jármű szemlélésére sem. Ne legyetek parkoló autó, inkább hagyjátok forrásként feltörni az álmokat, és hozzatok döntéseket. Kockáztassatok, még ha hibáztok is. Ne akarjatok elkábított lélekkel túlélni, és ne úgy szemléljétek a világot, mintha turisták volnátok. Legyetek érzékenyek! Űzzétek el a félelmeket, amelyek megbénítanak, nehogy mumifikált fiatalokká váljatok. Éljetek! Adjátok oda magatokat az élet legjavának! Nyissátok ki a kalitka ajtaját, és repüljétek el! Az Isten szerelmére, ne vonuljatok nyugdíjba idő előtt!” (CV 143)

Erkély, heverő, képernyő, parkoló autó, turista, mumifikáció, idő előtti nyugdíj (ez utóbbi a CV 166-ban is megjelenik) – mind olyan kifejezések, amelyek a kívülállóságra, passzivitásra és közömbösségre utalnak: Ferenc pápa szerint e magatartásmódok veszélyeztetik leginkább az új generáció frissességét és vitalitását.

A buzdításban további veszélyforrásként jelenik meg a pillanat, a jelen megélésének a hiánya, és az ezért való hála elmaradása, továbbá az élvezetek halmozásának kísértése, amely épp a jelen átélésének akadályá lehet (CV 146–147). A fiatalok álmaik megvalósítása közepette sem feledkezhetnek meg arról, hogy jelenük minden percét szeretettel töltsék meg, és azt képesek legyenek teljes vágygal és minden mélységével együtt megélni (CV 148). Végül a fiataloknak arra is ügyelniük kell, hogy ne zárkózzanak be kis csoportokba, amelyek „talán csak saját énjük meghosszabbításai”, hanem köteleződjének el az új társadalom felépítésének munkájában (CV 168).

A fiatalok döntéshozatalának nehézségét a kapunyitási krízis kifejezés hordozza, amelynek jelenléte a kutatások alapján megfigyelhető a magyar ifjúság körében. Ugyanakkor a halogatás a krízis oka és következménye is lehet,

amelynek elhúzódása szignifikánsan összefügg a szorongás mértékével.⁴⁵ A kívülállóság és a passzivitás Ferenc pápa által megfogalmazott veszélye, úgy tűnik, nagyon is valós a magyar fiatalok körében, és erre markánsan rávilágít az új csendes generáció fogalma. A konformitás, a bizonytalanság és a passzivitás körforgás jellegű egymásra hatása Székely Levente szerint jól érzékelteti a magyar fiatalok élethelyzetét, amely többek között megnyilvánul az elkötelezettség hiányában, a céltalanság érzésében, valamint a szabadidő otthoni és többségében képernyő előtti eltöltésében.⁴⁶

3.4. Elkötelezett fiatalok

Az apostoli buzdítás külön alfejezetet szentel a fiatalok társadalmi elkötelezettségének, amelyet pozitív módon értékel: a szinódusi záródokumentum alapján Ferenc pápa üdvözölte a fiatalok nagyfokú jelenlétét – „néhány közömbös mellett” – az önkéntesség, az aktív állampolgárság és a szolidaritás különböző kezdeményezéseiben (CV 170). Konkrétan megemlíti az öregek, a betegek és a szegények megsegítését, amely tapasztalatok a fiatalok számára is gyümölcsözők (CV 171). Ugyanakkor a pápa megfogalmazza azt az igényt, hogy az eseti akciók mellett a fiatalok vegyenek részt átfogó célok elérésére létrehozott szervezésekben, és ebben legyenek dialóguspartnerei a vallási identitásuk szerint tőlük eltérő fiataloknak is (CV 172). Végül a 2013-as Ifjúsági Világtalálkozón elhangzott szavaival fogalmazta meg a fiataloknak a világ alakításában játszott kiemelkedő szerepét:

„Követem a világ híreit, és látom, hogy a világban sokfelé nagyon sok fiatal megy ki az utcára, hogy kifejezze egy igazságosabb és testvériesebb civilizációra irányuló vágyát. A fiatalok az utcán. Fiatalok, akik a változások főszereplői akarnak lenni. Az Isten szerelmére, ne hagyjátok, hogy mások legyenek a változás főszereplői. Ti vagytok azok, akiké a jövő! A jövő általatok lép be a világba. Titeket is kérlek, legyetek e változás főszereplői.” (CV 174)

Az új csendes generáció paradigmája alapján a magyar fiatalok kisebbségére jellemző az a fajta társadalmi aktivitás, amelyről apostoli buzdításában a pápa értekezik. 2012-ben a fiatalok bő negyede ápolt valamilyen szintű kapcsolatot civil vagy egyéb szervezettel, és csupán tizedük volt tagja különböző társasá-

⁴⁵ VIDA KATALIN: A kezdődő felnőttkor és a kapunyitási pánik, i. m., 12.

⁴⁶ SZÉKELY LEVENTE: Magyar fiatalok a Kárpát-medencében, i. m., 65–71.

goknak: többségében diák, sport vagy szabadidős jellegű szervezeti tagságról számoltak be, és legkevésbé kötődtek politikai vagy karitatív közösségekhez.⁴⁷ 2016-ban a szervezeti aktivitásra vonatkozó adatok hasonlóak voltak a négy évvel azelőttihez. A pápa által említett jelenség, miszerint a fiatalok megjelennek az utcákon, a magyar fiatalok számára nem reális érdekérvényesítési lehetőség: csupán szűk tizedük gondolta úgy, hogy az utcai tiltakozás direkt cselekvési formájával el tudnák érni céljaikat.⁴⁸

3.5. Kitekintés: a fiatalok vallásossága

A fiatalok vallásosságának értékelését elsőként a színódusi záródokumentumban olvashatjuk: a színódusi atyák szerint a vallásosság legfőbb meghatározója a kulturális és társadalmi környezet, amely hatással van annak alakváltozásaira (ZD 48). A vallási kérdések iránti érdeklődés és az Istennel való személyes kapcsolat sokfélesége szintén megállapítást nyert (ZD 49–50), ahogyan a liturgián való részvétel és annak átélése is jelentős különbségeket mutathat (ZD 51). Az apostoli buzdítás inkább a pozitív tendenciákat emeli ki: a fiatal generáció vágyát az imádságra és a szentségek ünneplésére különösen is csend és a kontempláció alkalmainak keresése terén (CV 224). Az egyházi hagyomány kincsei is nagy segítségére lehetnek a fiataloknak a lelki mesterek tanítása révén (CV 229). Ugyanakkor Ferenc pápa azon alkalmakat és tereket is megnevezi, amelyeken és amelyekben a fiatalok jelen vannak, és készek arra, hogy felfedezzék általuk a keresztény és egyházi életet: ez megtörténhet a szeretetszolgálat, a művészi megnyilvánulások, a sport, valamint a természetjárás által (CV 225–228).

A magyar fiatalok vallásosságának csökkenő tendenciáját mutatják azok a kvantitatív vizsgálati eredmények, amelyek a szokott kategóriák mentén próbálják tetten érni a fiatalok vallási meggyőződését és aktivitását.⁴⁹ Ezek szerint bőven 10 százalék alatt van azon fiatalok aránya, akik egyházuk tanítása

⁴⁷ NAGY ÁDÁM – FAZEKAS ANNA: Szabadabb és még szabadabb idők. Szabadidős terek és tevékenységek változása, in Székely Levente (szerk.): *Másodkézből. Magyar Ifjúság 2012*, i. m., 202–241, 229.

⁴⁸ OROSS DÁNIEL – MONOSTORI KRISTÓF: Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan! – ifjúságügy és civil világ, in Nagy Ádám (szerk.): *Margón kívül – magyar ifjúságkutatás 2016*, Excenter Kutatóközpont, 2018, 350–371, 356–357 és 362–363.

⁴⁹ Az ifjúságkutatás mellett a Századvég Alapítvány Társadalomtudományi Kutatócsoportjának nagymintás kutatása figyelemreméltó eredményeket publikált a közelmúltban. A vallásosság generációs vizsgálatát lásd GYORGYOVICH MIKLÓS: Különböző generációk vallási attitűdjei,

szerint tartják magukat vallásosnak, ugyanakkor bő harmaduk jellemzi magát nem vallásosnak. A felekezethez tartozás érzése is jóval elmarad a ténylegesen megkereszteltek arányához képest, azonban a magukat kifejezetten ateistáknak vallók aránya elenyésző: a különböző kutatások szerint az individuális, egyházi közösséghez nem kötött, „maga módján vallásosak” aránya az egyik legmeghatározóbb jelenség a magyar fiatalok körében. Ezen „átmeneti kategória” sokkal inkább a befelé fordulást, az életprogram és identitás keresését jelzi, amelyhez az egyházi közösségek csak akkor járulhatnak hozzá, ha azt a fiatal egyének énképének felépítését segítve, számukra elfogadható módon teszik.⁵⁰ A magyar fiatalok majdnem fele sohasem vesz részt egyházi szertartáson, több mint fele pedig egyáltalán nem szán időt imádkozásra vagy meditálásra – ezzel szemben a heti rendszerességgel templomba járók aránya 4, az imádkozóké pedig 11 százalék volt 2016-ban. Ekkor a fiatalok negyede részesült családjában vallásos nevelésben,⁵¹ amelynek hatása vagy „sikeressége” a kvantitatív, többgenerációs vizsgálatok tükrében természetesen színes képet mutat.⁵² Összességében tehát a színódus által is megragadott változatosság mentén a magyar fiatalok vallásosságát individualizációs, illetve elvallástalanodó tendenciák jellemzik. Ugyanakkor fontos hangsúlyoznom, hogy a színódusi záródokumentum és az apostoli buzdítás sokkal tágasabb perspektívában tárgyalta a fiatalok vallásosságát, mint amire e rövid alfejezet során kitértem.

3.6. Áttekintés

Jelen fejezetben a színódus utáni apostoli buzdítás ifjúságról alkotott képét és „ifjúságfogalmát” kíséreltem meg párbeszédbe hozni a fiatalok fejlődéséről alkotott kortárs pszichológiai elméletekkel, valamint a hazai ifjúság körében végzett szociológiai vizsgálatok eredményeivel, és az azokra épülő ifjúságnarratívával. Véleményem szerint Ferenc pápának a fiatalkori életszakaszról alkotott pozitív képe kapcsolódik a készülődő felnőtté válás elméleti keretéhez, amennyiben az ifjú

in Gyorgyovich Miklós (szerk.): *Vallásosság Magyarországon. Társadalomtudományi Tanulmányok*, Századvég, Budapest, 2020, 221–257.

⁵⁰ BÖGRE ZSUSZANNA: „Átmeneti” kategóriák erősödése az ifjúság vallásos önjellemzésekor, *Metszetek* 6 (2017/3) 31–46.

⁵¹ Lásd a Magyar Ifjúság 2016 eredményeit: BOROS LÁSZLÓ – BOZSÓ HELGA: A vallási, a nemzeti és az európai identitás megítélése a 2016-os nagymintás ifjúságkutatás adataiban, in Nagy Ádám (szerk.): *Margón kívül – magyar ifjúságkutatás 2016*, i. m., 204–236, 206–214.

⁵² PUSZTAI GABRIELLA – DEMETER-KARÁSZI ZSUSZANNA: Vallási szocializáció vizsgálata fiatal felnőttekkel készített interjúk tükrében, *Szociológiai Szemle* 29 (2019/3) 80–97.

évekre úgy tekint, mint önmagában értékes periódusra, amely elsősorban lehetőséget kínál az új generáció számára identitása kibontakoztatására, valamint életdöntéseinek előkészítésére és meghozatalára. A pápa szerint (is) ebben a kereséssel, próbálkozásokkal teli időszakban kincset érő tapasztalatokat szereznek a fiatalok, amelyek meghatározóak lesznek a későbbi életszakaszban. A buzdítás ugyanakkor számba veszi a veszélyeket is, amelyek elsősorban a döntés okozta szorongásban, visszahúzódbásban és végső soron a nagy döntések halogatásában állnak: ennek valóságát jelzi a kapunyitási krízis megfogalmazása, amelynek jeleit a magyar fiatalok körében is észlelik a kutatók.

A magyar fiatalok valósága a szociológiai vizsgálatok tükrében meglehetősen komor képet fest, amely kontextusban a pápa szavait érdemes valóban buzdításként fogadnunk. Az új csendes generáció paradigmája hat éve lett megfogalmazva, de a legutóbbi értékelések szerint is megfontolandó helyzetképet tükröz a mai fiatalokról Magyarországon.⁵³ Ugyanakkor érdemes számba vennünk a fordulat lehetőségét, amelynek hátterében olyan globális folyamatok állnak, mint például az ökomozgalom vagy a koronavírus-járvány. Hiszen a mai fiatalok már egy globális térben léteznek, nap mint nap globális társadalmi problémákkal szembesülnek, amelyekre aktivitás és kollektív felelősségvállalás lehet a válasz, ahogyan arra Ferenc pápa is felhívja figyelmünket. A generációs megközelítéseknek pedig sajátja, hogy az egyes generációk követik egymást: a magyar fiatalok „csendessége” mérséklődhet, amely várakozást a 2020-as ifjúságkutatás majdani eredményeire vonatkozóan egyes kutatók már meg is fogalmazták.⁵⁴

4. (SZEMÉLYES) ZÁRSZÓ

A fiatalokról úgy írtam a fentebbi oldalakon, hogy én magam is a 15–29 éves korosztály tagja vagyok, ugyanakkor egyetemi tanulmányaim kezdete óta érdekel a magyar fiatalok helyzetéről szóló társadalomtudományi diskurzus. Éppen ezért arra törekedtem, hogy komolyan vegyem a Ferenc pápa által különösen is szorgalmazott szinodális út jelentőségét elemzett témánkban, párbeszédben a teológia és az egyházi cselekvés, valamint a szociológia és a pszichológia vizsgálati eredményeivel, narratíváival.

⁵³ Lásd SZÉKELY LEVENTE: *Szürke hattyúk*, Enigma 2001, Budapest, 2020.

⁵⁴ FEKETE MARIANN – NAGY ÁDÁM: Megszólal-e az új csendes generáció? Avagy mit várhatunk az Ifjúság 2020 adatfelvétel eredményeképp, *Szociológiai Szemle* 30 (2020/1) 98–106.

Tudatos döntés volt, hogy a kutatást nem szűkítettem le a vallásos, egyházi közösségeinkben aktív fiatalok élethelyzeteire: ebben az esetben valószínűleg „derűsebb” kép rajzolódott volna ki, és az apostoli buzdítással való egybevetés is „könnyedebb” feladatnak bizonyult volna. Ez a választás véleményem szerint azonban legalább két dolgot nem vett volna figyelembe: egyrészt azt a tényt, hogy a vallásos és nem vallásos fiatalok sorstársként ugyanazt a magyar valóságot tapasztalják, és rájuk is hatással vannak a társadalmi, gazdasági és kulturális változások. Másrészt pedig, ha komolyan vesszük az evangélium minden emberhez szóló üzenetét, akkor a misszió és a pasztorális cselekvés alkalmait úgy kell megterveznünk, hogy azok a teljes „célcsoport” szóljanak. Merthogy tanulmányom végső soron a lelkipásztori akciótervek kialakításához szeretne hozzájárulni azzal a munkamódszerrel, hogy „a mai ember valóságára és vélt betegségeire belülről és alulról, vagyis lakóhelyünkről, a földről tekint”.⁵⁵

⁵⁵ BARBARA SPINELLI: Előszó. A tekintet aszkézise, in Sabino Chialà: *A mai ember egy keresztény szemével*, Bencés, Pannonhalma, 2013, 5–18, 5.